

Concept- Macro-Economische Verkenning 2023

- Toelichting voorlopig economisch beeld 2022-2023
- Kerngegevens 2020-2023
- Ontwikkeling koopkracht 2022-2023

Inflatie raakt steeds meer mensen, economische groei valt terug

De concept-Macro-Economische Verkenning (cMEV) is de basis voor de uiteindelijke kabinetsbesluiten over de begroting van 2023. Op Prinsjesdag verschijnt de definitieve Macro-Economische Verkenning, waarin ook deze laatste besluitvorming is verwerkt.

Na sterk herstel uit de coronacrisis valt de groei nu terug doordat inflatie de huishoudbestedingen onder druk zet. De Nederlandse economie is sterk hersteld uit de coronacrisis gekomen. De hoge groei in het afgelopen kwartaal en eind vorig jaar geeft voor 2022 nog een hoog groeicijfer van 4,6%, maar onderliggend is het beeld aan het kantelen. De oorlog in Oekraïne en de verstoringen door de coronacrisis hebben geleid tot een scherp opgelopen inflatie. Vooral de zeer snel gestegen energieprijzen raken een groeiend aantal huishoudens in de portemonnee nu steeds meer energiecontracten worden aangepast. Hierdoor komt de consumptiegroei de komende kwartalen tot stilstand. De inflatie en de daarmee gepaard gaande onzekerheid, en ook de renteverhogingen door centrale banken om de inflatie te beteugelen, remmen wereldwijd de economische groei. De verslechterde economische vooruitzichten in binnen- en buitenland maken ook bedrijven terughoudend om te investeren.

Het bbp groeit komend jaar nog licht door het expansieve overheidsbeleid en doordat de uitvoer op peil blijft. Hoewel het CPB raamt dat een substantieel deel van de geplande intensiveringen niet kan worden gerealiseerd door aanbodproblemen en krapte op de arbeidsmarkt, resteert nog altijd een behoorlijke toename van de vraag vanuit de overheid. Ook de uitvoer zorgt nog voor groei. In 2023 valt de bbp-groei onder invloed van bovenstaande factoren terug naar 1,1%.

Als de energiecrisis niet verder escaleert, daalt de inflatie (cpi) van 9,9% dit jaar naar 4,3% komend jaar. Hoewel de inflatie enigszins verbreedt naar andere componenten zoals voedsel, blijft de inflatie eerst en vooral gedreven door de energieprijzen, in het bijzonder die van gas. Deze raming is gebaseerd op marktverwachtingen van de gasprijs, die volgend jaar een lichte daling laat zien, maar nog steeds ruim boven het niveau van de afgelopen jaren blijft liggen. Deze ontwikkeling blijft uiteraard zeer onzeker.

Ondanks de krappe arbeidsmarkt nemen de lonen opvallend weinig toe. De arbeidsmarkt blijft krap: tegenover het matigende effect van de afkoelende economie staat de aanhoudende vraag naar arbeidskrachten in de collectieve sector. De werkloosheid loopt licht op tot 3,9% in 2023. Uit de tot nog toe afgesloten cao's valt geen substantiële versnelling in de loongroei waar te nemen, ondanks de krapte en de gunstige positie van met name de op export gerichte sectoren. Relatief gunstige winstcijfers in het bedrijfsleven en een dalende arbeidsinkomensquote (aiq) in 2023 suggereren ruimte voor loongroei, hoewel dit per sector en bedrijf sterk zal verschillen.

De koopkracht gaat onderuit, voor de laagste inkomens komt de klap dankzij het tijdelijke beleid pas volgend jaar. De combinatie van hoge inflatie en gematigde loonstijging leidt tot een forse daling van de koopkracht van in doorsnee 6,8% in 2022. Dat geldt niet voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, die dit jaar profiteren van de energietoeslag van 1300 euro. De energietoeslag bereikt echter niet alle kwetsbare huishoudens, de eerdere stresstest van het CPB liet zien dat er ook boven de 120% van het sociaal minimum nog een aanzienlijk groep is die risico loopt om niet rond te komen.¹ Doordat de energietoeslag eenmalig is, wordt bij de inkomensgroep tot 120% van het minimum juist in 2023 een forse

¹ Schulenberg en Vlekke (2022), Stresstest kosten van levensonderhoud ([link](#))

min zichtbaar. Komend jaar is de koopkracht voor de meeste andere groepen in doorsnee licht positief, dit is vooral het gevolg van de bij het coalitieakkoord afgesproken lastenverlichting en de verhoging van het minimumloon, inclusief de doorwerking daarvan op de uitkeringen.

De koopkrachtontwikkeling varieert sterk tussen huishoudens en over de tijd. Door de specifieke rol van de energieprijs in de inflatie passen twee kanttekeningen bij het standaard koopkrachtbeeld. Verschillen in het aandeel van energieconsumptie in het budget maken veel uit voor de mate waarin huishoudens worden geraakt. Er is inflatie-ongelijkheid: hoe lager het inkomen, des te hoger is gemiddeld de ervaren inflatie, en dat is niet in het koopkrachtbeeld verwerkt. Ook is er een verschil in het moment waarop huishoudens met de inflatie worden geconfronteerd. De koopkrachtcijfers weerspiegelen de prijsontwikkelingen in nieuwe energiecontracten, waardoor de ervaren inflatie voor sommige huishoudens juist volgend jaar hoger uitvalt als ze dan pas met de verhoging worden geconfronteerd.

Het CPB publiceert voor het eerst een raming van de ontwikkeling van de armoede. Dit past in het streven van het kabinet om meer indicatoren van brede welvaart op te nemen in de begrotingscyclus. De armoede-indicator laat zien hoeveel mensen een inkomen hebben beneden de armoedegrens (het benodigde budget om aan de basisbehoeften te kunnen voldoen). Daarnaast wordt apart in beeld gebracht hoeveel kinderen in armoede leven. Het CPB hanteert de definitie van armoede van het Sociaal en Cultureel Planbureau², waarop ook de kabinetsdoelstellingen zijn gebaseerd.

De raming laat zien dat de armoede dit jaar en komend jaar toeneemt, de stijging is nog groter wanneer we corrigeren voor het feit dat energiekosten een relatief groot aandeel hebben in het basisbudget. Door de hoge inflatie stijgt het aandeel personen in armoede tot 7,6% in 2023, voor kinderen is dat zelfs 9,5%. Net als voor de koopkrachtcijfers geldt dat deze cijfers de werkelijke problematiek nog onderschatten, omdat het budgetaandeel van energie in de basisbehoeften relatief groot is, en de prijsstijgingen rond de armoedegrens dus harder aankomen. Wanneer we hiervoor corrigeren, stijgt de armoede tot 8,1% en 9,8% van de kinderen.

De overheidsfinanciën vertonen een opvallend herstel door tijdelijke factoren; daarnaast drukt de inflatie de schuldquote. De overheidsinkomsten profiteren na het herstel uit de coronacrisis van robuuste inkomsten in de winstbelasting. Daarnaast leidt de hoge gasprijs ook tot fors hogere gasbaten. Door de krappe arbeidsmarkt lukt het niet om alle geplande intensiveringen te doen, de overheidsuitgaven stijgen daarom minder dan begroot. Het EMU-saldo verbetert onder invloed van deze ontwikkelingen en bedraagt in 2023 -1,1% bbp. De schuldquote daalt, mede als gevolg van de inflatie (het 'noemereffect'), naar 47,1% bbp.

De onzekerheid over de economische ontwikkeling is nog altijd zeer groot. Het verloop van de oorlog in Oekraïne is van grote invloed. Er zijn ook andere risico's: er is nog altijd de dreiging van een nieuwe coronagolf, ook bestaat het risico dat centrale banken er niet in slagen de inflatie te beteugelen, dan wel dat ze nog harder moeten ingrijpen om inflatieverwachtingen niet te zeer te laten toenemen. Oplopende renteversillen in het eurogebied kunnen ook tot spanningen leiden. Gezien deze risico's en gegeven de zeer gematigde groei valt zeker niet uit te sluiten dat er zich enkele kwartalen van negatieve groei zullen voordoen (een technische recessie). De betekenis daarvan dient overigens niet overschat te worden, de krappe arbeidsmarkt maakt een snelle oploep van de werkloosheid bijvoorbeeld onwaarschijnlijk. Een opwaartse onzekerheid bij de raming is – naast een beëindiging van de oorlog en daling van de energieprijzen – dat de consumptie hoger kan uitvallen als huishoudens het tijdens corona opgebouwde spaargeld uitgeven.

² Zie voor discussie SCP en CPB (2020), Kansrijk Armoedebeleid ([link](#)).

Kerngegevensstabel cMEV 2023 (augustus 2022)

	2020	2021	2022	2023
Internationale economie				
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten (%)	-9,1	8,4	4,9	2,9
Concurrentenprijs (goederen en diensten, exclusief grond- en brandstoffen, %)	0,3	6,1	9,7	3,2
Olieprijs (dollars per vat)	41,8	70,7	105,3	89,7
Eurokoers (dollar per euro)	1,14	1,18	1,06	1,02
Lange rente Nederland (niveau in %)	-0,4	-0,3	1,1	1,6
Volume bbp en bestedingen				
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei, %)	-3,9	4,9	4,6	1,1
Consumptie huishoudens (%)	-6,4	3,6	5,7	-0,3
Consumptie overheid (%)	1,6	5,2	1,6	3,2
Investerings (inclusief voorraden, %)	-6,3	2,9	2,6	0,8
Uitvoer van goederen en diensten (%)	-4,3	5,2	4,0	3,2
Invoer van goederen en diensten (%)	-4,8	4,0	2,8	3,2
Prijzen, lonen, koopkracht en armoede				
Prijs bruto binnenlands product (%)	1,9	2,5	4,2	5,4
Uitvoerprijs goederen en diensten (%)	-2,9	8,3	16,6	2,9
Invoerprijs goederen en diensten (%)	-3,6	10,2	22,1	2,6
Inflatie, nationale consumentenprijsindex (cpi, %)	1,3	2,7	9,9	4,3
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp, %)	1,1	2,8	11,4	4,3
Loonvoet bedrijven (per uur, %) (a)	7,9	0,1	2,4	4,3
Cao-loon bedrijven (%)	2,8	2,2	2,9	3,4
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens (%)	2,5	0,3	-6,8	0,6
Personen in armoede (niveau in %) (b)		5,7	6,7	7,6
Arbeidsmarkt				
Beroepsbevolking (%)	0,4	0,9	1,7	1,4
Werkzame beroepsbevolking (%)	0,0	1,5	2,5	0,9
Werkloze beroepsbevolking (niveau in duizenden personen)	465	408	340	390
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	4,9	4,2	3,4	3,9
Werkgelegenheid (in uren, %)	-2,8	3,3	5,2	0,4
Overig				
Arbeidsinkomensquote bedrijven (niveau in %)	76,3	74,5	75,0	73,8
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur, %)	-1,5	2,5	-0,4	0,8
Individuele spaarquote (niveau in % beschikbaar inkomen)	12,8	11,5	6,1	4,8
Saldo lopende rekening (niveau in % bbp)	7,1	9,0	7,2	7,4
Collectieve sector				
EMU-saldo (% bbp)	-3,7	-2,6	-0,9	-1,1
EMU-schuld (ultimo jaar, % bbp)	54,7	52,4	48,8	47,1
Collectieve lasten (% bbp)	39,9	39,7	39,2	38,4
Bruto collectieve uitgaven (% bbp)	48,2	47,0	45,6	44,4

(a) De loonkostensubsidie NOW, en de continuïteitsbijdrage in de zorg, hebben een opwaarts effect op de loonvoetmutatie bedrijven in 2020 van 3,3%-punt en een neerwaarts effect van 2,0%-punt in 2021 en 1,2%-punt in 2022.

(b) De ratio van het aantal personen in huishoudens onder de armoedegrens en het totaal aantal personen. Het niet-veel-maar-toereikend criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau is als armoedegrens gehanteerd.

Aanvullende kerngegevens cMEV 2023 (augustus 2022)

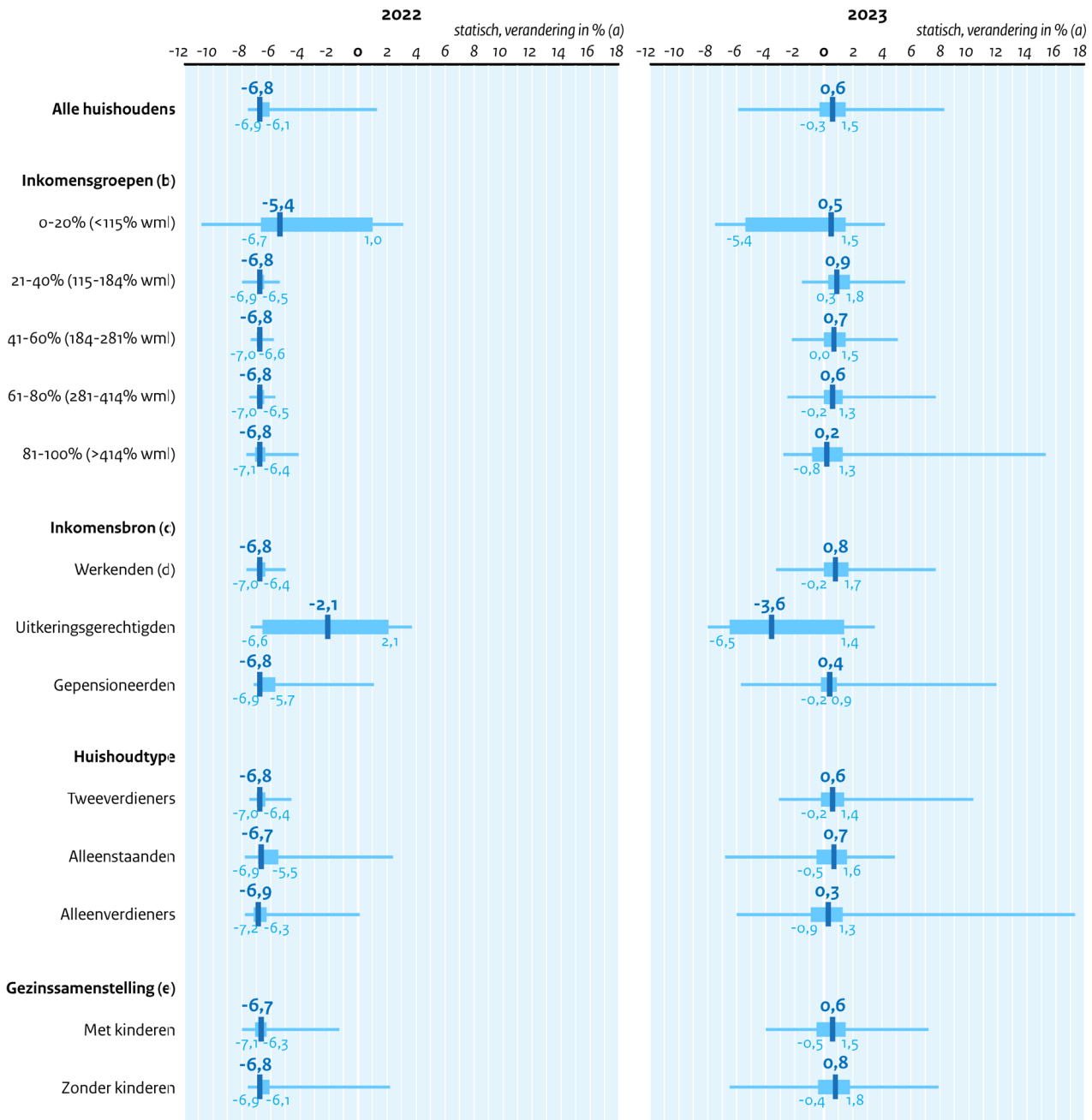
	2020	2021	2022	2023
Investerings en uitvoer				
Bruto investeringen bedrijvensector (exclusief woningen, %)	-5,3	4,8	4,5	-0,3
Investerings bedrijven in woningen (%)	-0,6	3,3	2,0	1,1
Uitvoer van binnenslands geproduceerde goederen en diensten (exclusief energie, %)	-6,3	0,4	7,7	3,3
Wederuitvoer (exclusief energie, %)	-1,2	13,7	1,0	2,3
Prijzen, overheid, afgeleide cpi en cao-loon marktsector				
Uitvoerprijs goederen en diensten, exclusief energie (%)	-0,7	5,5	10,9	3,7
Afgeleide nationale consumentenprijsindex (cpi, %)	1,2	2,5	11,3	2,9
Loonvoet sector overheid (%) (b)	4,3	-0,2	4,8	3,0
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers (%) (c)	2,2	1,8	5,7	2,6
Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	1,7	2,2	7,8	5,8
Prijs intermediair verbruik (%)	-0,1	3,9	9,0	4,2
Prijs bruto overheidsinvesteringen (iboi, %)	1,5	2,8	6,5	4,8
Prijs nationale bestedingen (%)	1,9	3,3	7,0	5,4
Prijs toegevoegde waarde bedrijven (%)	2,0	2,1	4,2	4,8
Cao-loon marktsector (%)	2,8	2,0	2,8	3,4
Diverse kerngegevens (in niveaus)				
Bruto binnenlands product (bbp, in miljarden euro's)	796,5	856,4	933,2	994,2
Kinderen in armoede (%) (d)		7,2	9,2	9,5
Bevolking (in duizenden personen)	17408	17475	17595	17735
Beroepsbevolking (in duizenden personen)	9581	9663	9830	9970
Bruto modaal inkomen (euro)	36500	37000	38500	40000
EMU-saldo structureel (EC-methode, % bbp)	-1,2	-1,9	-1,6	-1,5

(c) De sluiting van delen van de overheid, in combinatie met doorbetaling van salarissen, en de loonkostensubsidie NOW hebben een opwaarts effect op de mutatie in 2020 van 0,2%-punt. In 2021 en 2022 is er een neerwaarts effect van 0,1%-punt.

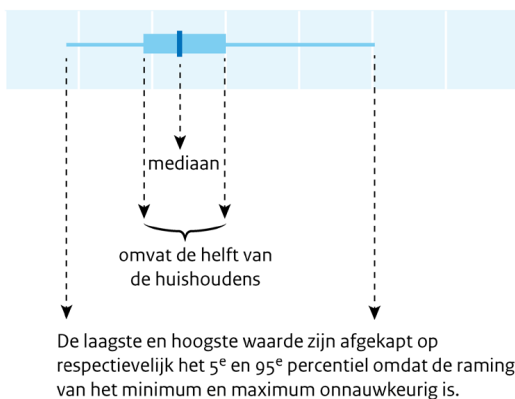
(d) De ratio van het aantal kinderen in huishoudens onder de armoedegrens en het totaal aantal kinderen.

Het niet-veel-maar-toereikend criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau is als armoedegrens gehanteerd.

Ontwikkeling statische koopkracht 2022-2023

Hoe af te lezen?

Een mediaan is de middelste waarde van een verdeling van cijfers, geordend van laag naar hoog. Een mediane koopkrachtontwikkeling van 1,3% voor alle huishoudens betekent dat de helft van de huishoudens een koopkrachtontwikkeling van 1,3% of lager heeft, en de andere helft 1,3% of hoger. Voor de helft van de huishoudens valt de koopkrachtontwikkeling binnen het blauwe balkje, met een kwart boven en een kwart onder de mediaan. De andere helft van de huishoudens heeft een koopkrachtontwikkeling die hier buiten valt. De staarten van de boxplot laten de laagste en hoogste koopkrachtontwikkeling zien.

- (a) Exclusief incidentele inkomensveranderingen.
- (b) Bruto inkomen uit arbeid of uitkering op huishoudniveau; het bruto minimumloon (wml) is in 2022 ongeveer 22.558 euro. De inkomensgroepen zijn verdeeld in vijf groepen van gelijke grootte in oplopende volgorde van inkomen, ieder 20% van alle huishoudens.
- (c) De indeling naar inkomensbron is op basis van de hoogste inkomensbron op huishoudniveau, waarbij een huishouden waarvan hoofd of partner winst-inkomen heeft, bij werkenden wordt ingedeeld. Huishoudens met vroegpensioen of studiefinanciering als hoogste inkomensbron zijn uitgezonderd.
- (d) Bij werkenden wordt geen rekening gehouden met incidentele verandering van het loon, zoals het ontvangen of wegvallen van bonussen.
- (e) De indeling naar gezinssamenstelling is op basis van de aanwezigheid van kinderen tot achttien jaar en is exclusief huishoudens van gepensioneerden.